

COVID-19 PANDEMİSİ SONRASI DÖNEMDE BEYAZ YAKALI PROFESYONELLERİN YAŞAM TARZLARININ DÖNÜŞÜMÜ: BOURDİUCU BİR OKUMA

Özge SARIALIOĞLU*

Cihan ERTAN**

Öz

Bu makalede, toplumsal yaşamın her alanında derinden etkileri olan Covid-19 pandemisinden yola çıkılarak, beyaz yakalı profesyonellerin gündelik hayat organizasyonlarının, yaşam tarzlarının ve çalışma biçimlerinin pandemiden nasıl etkilendiği incelenmiş ve bu etkiler, Bourdieu'nun yaşam tarzı, habitus ve sermaye tipleri kavramları çerçevesinde tartışılmıştır. Bu makale, iki temel sorudan yola çıkmıştır: (1) "Covid – 19 pandemisi, beyaz yakalı çalışma biçimlerini nasıl etkilemiş ve dönüştürmüştür?", (2) "Pandemiyle birlikte çalışma biçimlerinde yaşanan değişim beyaz yakalı yaşam tarzlarını nasıl etkilemiştir?" Bu sorular etrafında, pandemiyle birlikte hibrit/uzaktan çalışma modeline geçen ve pandemi sonrasında da uzaktan/hibrit çalışmaya devam eden farklı sektörlerdeki 15 beyaz yakalı profesyonelle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmelerden elde edilen veriler ATLAS.ti nitel veri analiz programı aracılığıyla tematik analiz tekniğine başvurulmuş ve analiz edilmiştir. Covid – 19 pandemisiyle birlikte beyaz yakalı profesyonellerin çalışma biçiminin uzaktan/hibrit modeline evrildiği, bu dönüşümün beyaz

* Araş. Gör. Dr., Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ozgesarialioglu@gmail.com, Düzce/Türkiye

** Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, cihanertan1@gmail.com, Düzce/Türkiye

yakalılar için bir kriter haline geldiği, çalışma modelinin dönüşümü ve pandeminin yayılan etkileriyle birlikte beyaz yakalı yaşam tarzlarının da dönüştüğü, bu makalenin temel bulgularını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 pandemisi, beyaz yakalı profesyoneller, yaşam tarzı, habitus, sermaye.

THE TRANSFORMATION OF WHITE-COLLAR PROFESSIONALS' LIFESTYLES IN THE POST-COVID-19 PANDEMIC PERIOD: A BOURDIEUIAN READING

Abstract

This article examines how the daily life organizations, lifestyles and working models of white-collar professionals have been affected by the Covid-19 pandemic which has profound effects on all areas of social life, and discusses these effects within the framework of Bourdieu's concepts of habitus and capital types. This article is based on three main questions: (1) "How has the Covid-19 pandemic transformed white-collar working models?", (2) "How has the shift in work patterns due to the pandemic impacted white-collar lifestyles?" In relation to these questions, in-depth interviews were conducted with 15 white-collar professionals from various sectors who transitioned to a hybrid or remote working model during the pandemic and continued with this arrangement afterward. Data was analyzed using thematic analysis technique through the ATLAS.ti. The main findings are that the working style of white collars has evolved into a remote or hybrid model, this shift has become a key criterion for white-collar employees, and both the work model and white-collar lifestyles have transformed under the widespread influence of the pandemic.

Keywords: Covid-19 pandemic, white-collar professionals, lifestyle, habitus, capital.

1. GİRİŞ

Literatürde uzunca bir süre ilgi odağı olan beyaz yaka tartışması, sınıf (Bora vd.,2011; Erdayı, 2012; Nuro, 2014) ve sınıfla bağlantılı olarak beyaz yakalı çalışanların prekaryalaşması (Özalp ve Yaman, 2020; Vatanserver, 2013) bağlamında gerçekleşmiştir. Bu tartışmalar, bir yandan beyaz yakalı emeğin dönüşümüne odaklanarak "beyaz yaka prekaryalaşıyor mu?" (Gezer-Aydın,

2021) sorusuna, diğer yandan; beyaz yakalıları “orta sınıf olarak inceleyebilir miyiz?” (Bora vd., 2011; Bora ve Erdoğan 2011) sorusuna cevap aramaktadır. Örneğin, Bora ve Erdoğan (2011) beyaz yakalılığın işsizlik tehdidi altında olduğunu ve beyaz yakalılığın “lüzumsuzlaşması” yönünde bir eğilim olduğunu belirtmektedir. Bu tartışma odaklarının dışında, Özmen (2017), beyaz yakalı yaşam tarzlarını inceleyerek, bu toplumsal grubun heterojenliğine dikkat çekmektedir. Bora (2011), beyaz yakalılığın temel ayırıcı referans noktasının, üniversite mezunu olmak, yabancı dil bilmek, ‘rafine’ zevklere sahip olmak gibi kültürel sermaye kaynaklarıyla şekillendiğini; beyaz yakalıların böylelikle kendilerini ‘vasıfsız’ iş gücü kitlesinden ayırdığını belirtmektedir.

Küresel etkisiyle Covid – 19 pandemisi, genelde çalışma hayatı, özelde de beyaz yakalı çalışanlar üzerine yapılan araştırmalara yeni bir yön vermiş ve güncel literatür, Covid-19 pandemisinin hayatımıza girmesiyle, pandeminin beyaz yakalı çalışma deneyimine olan etkisini incelemeye yönelmiştir (Açıkgöz ve Mutlu, 2022; Akca ve Küçüköğlü, 2020; Baydar, 2012; Cerev vd., 2022; Ertan ve Sarialioğlu, 2022; Yıldırım ve Tur, 2021). Açık ki pandemi, hayatlarımızı, gündelik yaşamın birçok alanını etkilemiş ve dönüştürmüştür. Sosyalleşme biçimlerden tüketim alışkanlıklarına, mekânla kurulan ilişkiden çalışma biçimlerine kadar birçok pratik, pandeminin dönüştürücü etkisiyle karşı karşıya kalmıştır. Beyaz yakalı profesyonellerin çalışma biçimleri ve gündelik hayatları da bu süreçten etkilenmiştir. Bu bağlamda beyaz yakalılık ve pandemi arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların bir kısmı, Covid - 19 pandemisiyle birlikte çalışma biçiminde yaşanan değişimi vurgularken (Değirmenci 2022), bir kısmı pandeminin bir katalizör görevi gördüğünü (Omay, 2020) belirtmektedir. Çalışma biçiminin dönüşümüne odaklanan çalışmalarda, beyaz yakalı işlerin uzaktan çalışmaya elverişli iş grupları olduğu ifade edilmektedir (Arntz vd., 2020: 383). Nitekim, Galasso ve Foucault’un da (2020) işaret ettiği gibi; Covid – 19 sürecinde, düşük eğitimlilerin ve mavi yakalıların düzenli iş yerlerine gitmeleri

daha muhtemelken; beyaz yakalıların ve üniversite mezunlarının, evden çalışmaları daha fazla söz konusu olmuştur. Ek olarak, iletişim ve haberleşme teknolojilerindeki gelişmelerin (kablolu internet, akıllı telefonlar gibi) çalışma biçimlerinin üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahip olduğu; bu etkinin, uzaktan çalışmayı imkanı hale getirmesinin yanında; çalışma saatlerinin hem zamanın kontrolü hem de çalışılan zamanın genişlemesi bağlamında esnemesi ve meslektaş, iş veren ve/veya müşterilere istenildiği anda yanıt verilmesi beklentisinin oluşması düzleminde gerçekleştiği ifade edilebilir (Neely, 2020: 276). Uzaktan/evden çalışma modeli, özellikle Covid – 19 pandemisinin etkisiyle daha yerleşik hale gelmiştir (Değerli, 2023). Değerli (2023), 2405 beyaz yakalı çalışandan edindiği veriler doğrultusunda, 6 aydan daha fazla tamamen uzaktan ya da hibrit çalışanların, uzaktan ve hibrit çalışma koşullarının artı ve eksilerini değerlendirdiklerini ve hibrit çalışma biçimine eğilim gösterdiklerini; artan eğitim seviyesi ve yaşın hibrit çalışmayı daha tercih edilir kıldığını ileri sürmektedir.

Çalışma yordamlarının dönüşümü, iş yeri ve özel mekânların iç içe geçmişliğinin yarattığı belirsizlikler, bedensel ve zihinsel sağlık gibi etkilerinin yanı sıra Covid – 19 pandemisi, sağlıktan turizme, emlakta beslenme sektörlerine kadar ekonomik olarak küresel olumsuz etkilerini kısa sürede göstermeye başlamıştır (Nicola vd., 2020; Goodell, 2020). Fernandes (2020), 30 ülke örneğinde yaptığı çalışmada, Covid – 19 pandemisinin, gayri safi milli hasılda düşüslere neden olduğunu, özellikle de ekonomisi hizmet sektörü ve turizme dayalı ülkelerin, etkiye daha açık hale geldiğini ileri sürmektedir. Yagi ve Managi (2021: 527), Covid – 19'un yarattığı ekonomik krizin, 2008 küresel finans krizinden 1,4 kat daha büyük olduğuna dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, iş kaybı, maaş kesintisi, ticari şirketlerin kapanması gibi etkilerle (Donthu ve Gustafsson 2020) pandemi, pek çok iş ve istihdam alanını durma noktasına getirmiş (Clemente-Suarez vd., 2021), beyaz yakalı çalışanlar, Covid – 19 kaynaklı ekonomik krize

karşı kırılğan hâle gelmiş ve pandemi öncesi ekonomik hedeflerini yeniden değerlendirmek zorunda kalmışlardır (Janetius, 2020). Covid – 19'un yarattığı küresel ekonomik zorluklar, kaçınılmaz biçimde Türkiye'de de hissedilmiştir. Sertkaya ve Baş (2021), Türkiye ekonomisinin pandemiden doğrudan etkilendiğine dikkat çekerek pandeminin, ekonomik krizin etkilerini büyüttüğüne işaret etmektedir. Benzer şekilde Adıgüzel de (2020: 217), 2018'de Türkiye'nin yaşadığı, döviz kuru kaynaklı ekonomik krizin yarattığı ekonomik küçülme, kur artışı, kişi başına düşen gelir seviyesinde düşüş gibi negatif etkilerin hemen sonrasında Covid – 19 krizi ile karşılaşmasını, ekonomik krizi derinleştiren bir unsur olarak değerlendirmektedir.

Sonuç olarak pandemi pek çok sektörden bireyi ekonomik, kültürel ve sosyal olarak etkilemiştir. Bu makale ise; mikro sosyolojik bir perspektifle, Covid-19 pandemisiyle beyaz yakalı çalışanların gündelik hayatları arasındaki bağlantıdan yola çıkarak, pandeminin beyaz yakalı profesyonellerin yaşam tarzlarını nasıl etkilediğine ve dönüştürdüğüne odaklanmaktadır. Bu ana odak etrafında bu makalenin konusunu, beyaz yakalı dünyasının (çalışma biçiminden sosyalleşme hallerine kadar, tüketim biçimlerinden gündelik pratiklere kadar) pandemiyle birlikte nasıl yeniden düzenlendiği oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu makale, iki temel araştırma sorusundan yola çıkarak temellendirilmiştir: (1) "Covid – 19 pandemisi, beyaz yakalı çalışma biçimlerini nasıl etkilemiş ve dönüştürmüştür?", (2) "Pandemiyle birlikte çalışma biçimlerinde yaşanan değişim beyaz yakalı yaşam tarzlarını nasıl etkilemiştir?" Bu sorular etrafında bu makalede hem pandeminin hem de pandemiyle birlikte çalışma biçimindeki dönüşümden yola çıkılarak, uzaktan/hibrit çalışma modelinin beyaz yakalı profesyonellerin gündelik hayat organizasyonlarını nasıl etkilediği açıklanmaktadır. İkinci olarak pandemiyle birlikte çalışma biçiminin yüz yüze modelden hibrit/uzaktan modele dönüşmüş olmasının beyaz yakalı profesyonellerin gündelik hayatını nasıl etkilediği, profesyonellerin uyumlanma ve gündelik hayatlarını yeniden organize

etme biçimleri çerçevesinde açıklanmaktadır. Son olarak beyaz yakalı mikrokozmosunun pandemiyle birlikte nasıl yeniden inşa edildiği, bulgular ışığında tartışılmaktadır. Tüm bu tartışmalar, kuramsal çerçeve bölümünde detaylandırılan, Bourdieu'nun yaşam tarzı, habitus ve sermaye tipleri kavramları ekseninde yürütülmektedir.

2. Kuramsal Çerçeve

Bourdieu'nun habitus ve sermaye kavramları ile bu makalenin konusunu oluşturan yaşam tarzının dönüşümü arasındaki ilişkisellik, şüphesiz ki Bourdieu'nun (1984) belirli beğeniler, estetik yargılar, tarzlar, pratikler, eyleme biçimleri, tercihler ya da yönelimler dayatan yaşam tarzları evrenin, aynı zamanda yatkinlıkların bir ürünü olarak ortaya çıktığı düşüncesine dayanmaktadır. Bourdieu (1984), yer yer beğenilerin yaşam tarzı olduğunu vurgulayarak, yaşam tarzı evreninin toplumsal konumla olan ilişkisine dikkat çekmekte ve yaşam tarzının hem bireylerin toplumsal konumları içinde şekillendiğini hem de toplumsal konum elde etmenin bir aracı olduğunu ifade etmektedir. Ek olarak yaşam tarzının (beğeniler), kültürel kalıplar oluşturarak türdeş yaşam stillerine (Bourdieu, 1984) dönüştüğünü vurgulamaktadır. Bu türdeşlik aynı zamanda benzer toplumsal konumu paylaşan ya da aynı toplumsal sınıf içinde konumlanan eyleyicilerin diğerlerinden ayrılmasının da bir aracıdır. Bu açıdan yaşam tarzı hem birleştirici hem de ayırıcı bir işleve sahiptir. Bourdieu'ya göre bunun temel nedeni, her toplumsal sınıfın kendi habitusunu inşa etmesidir.

Bourdieu'ya (1984) göre habitus, yapısal/nesnel olarak kategorileştirilebilir pratiklerin hem üretici ilkesi hem de bölme sistemidir. Yapılandırıcı (modus operandi) ve yapılaşmış (opus operatum) yatkinlık sistemi veya somutlaşmış toplumsallık olarak (Bourdieu ve Wacquant, 1992) habitus, alanın yapısının,

yani; dışsal mekanizmaların bireyler tarafından içselleştirilmesi, pratiklere dönüştürülmesi ve bedensel yatkinlar halini alması olarak özetlenebilir. Habitus, toplumsallaşmış öznellik olması sebebiyle, bireysel olanın kolektifliğine vurgu yapmakta; bu yönüyle öznel beklentiler ile beğenilerin, yalnızca bilinçli seçimler olmadığına işaret etmektedir. Sermaye taşıyıcıları olarak eyleyiciler, habitusları içinde, söz konusu habitusu tanımlayan sermayeleri doğrultusunda hareket etmektedirler (Bourdieu ve Wacquant, 1992). Sermaye, maddileşmiş emek olarak eyleyenlerin toplumsal yaşam içinde güç ve konum elde etmesinin bir aracıdır. Aşağıda değinilen sermaye biçimleri, toplumsal alanda bireylerin var olabilmesinin ön koşulu olarak belirginleşmektedir. Bourdieu (1993), sermayeyi ve onun biçimlerini, bireylerin yatkinlıklarının diğer bireylerle bağlantılı olacak şekilde müzakere ve değiş tokuş edilmesi, eyleyicilerin oyuna sürdüğü ve sürmeye devam edeceği kozlar olarak açıklamaktadır. Bireyin toplumsal yaşantıdaki başarısı, habitusun içine ne kadar yerleştiği ve sermayelerinin ne kadar güçlü (sermaye[leri]nin yoğunluğu) olduğuyla ilişkilidir.

Bourdieu (1984), dört temel (ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik) sermaye tipi ve bunların alt varyasyonlarından bahsetmektedir. Toplumsal sermaye, bireylerin veya bir grubun kurumsallaşmış, uzun ömürlü iletişim ağına sahip kaynakların tümünü ifade eder (Field, 2006: 35). Toplumsal sermayenin korunması ile geliştirilmesi, bireylerin doğuştan getirdikleri aile, eğitim kurumu gibi kurumlar aracılığıyla aktarılan eğilimler aracılığıyla sağlanır. Eyleyiciler başkalarıyla iletişimleri dolayısıyla toplumsal sermayelerini geliştirir. Bu açıdan toplumsal sermayenin aynı zamanda toplumsallaşmanın bir aracı olduğu söylenebilir. Kültürel sermaye, bedenselleşmiş (bedene işlemiş), nesneleşmiş (tablolar, kitaplar gibi kültürel malların birikimi) ve kurumsallaşmış (eğitim yoluyla elde edilmiş ve somutlaşmış) kültürel sermaye alt türlerine ayrılır ve Bourdieu (1984) tarafından bilgi birikimi, bilgi ve becerilerin tamamı olarak açıklanır. Bilgi, itibar, tanınma, değer gibi anlamları kapsayan sembolik

sermaye, toplumsal, kültürel ve ekonomik sermaye ile bunların alt-türlerinin nasıl algılandığı ve anlamlandırıldığıyla ilişkisel olarak büründüğü en genel biçimdir (Bourdieu ve Wacquant, 1992). Bireylerin başkaları üzerinde nasıl bir etki uyandırdığıyla ilişkili olarak simgesel sermaye, aynı zamanda toplumsal tanınırlığın, prestijin ve eyleycilerin kendilerini diğerlerinden ayırmasının bir aracı olarak işlev görür. Ekonomik sermaye, ekonomik kaynakların (para, mal, servet, gelir vb) elde edilmesi olarak tanımlanır ve Bourdieu'ya (1984) göre bireyler yalnızca ekonomik sermayenin cinsinden değil, eğitim, kültürel etkinlik, sanatsal faaliyetlere yönelim, tüketim biçimi ve serbest zaman aktivitelerini içeren kültürel sermaye ve sembolik sermayenin cinsinden de kendilerini diğerlerinden ayırır. Sembolik sermaye toplumsal konumun önemli bir göstergesidir ve Bourdieu'nun toplumsal sınıf ve konum çözümlemesinde önemli bir gösterendir.

Bu makalede elde edilen bulgular, Covid – 19 pandemisinin, çalışma biçiminde neden olduğu dönüşümle ilintili olarak, beyaz yakalı çalışanların yaşamları üzerindeki etkisini, Bourdieu'nun, sermaye tiplerine ve bunların, bir toplumsal konum oluşturmaya ilişkin çizdiği kavramsal çerçeveden hareketle analiz edilecektir.

3. Yöntem

Bu araştırmada beyaz yakalı profesyonellerin gündelik hayatlarının Covid-19 pandemisiyle birlikte nasıl dönüştüğünü, pandeminin beyaz yakalı çalışanların yaşam tarzlarını nasıl etkilediğini beyaz yakalıların deneyimlerinden yola çıkarak keşfetmek amaçlandığı için araştırma yöntemi olarak nitel yöntem başvurulmuştur. Nitel yöntem, Charmaz'ın da (2006: 14) ifade ettiği gibi, araştırmacının, dünyayı katılımcıların içinden ve onların gözünden görmesine

aracılık etmekte ve araştırmacıya, dünyaya ilişkin katılımcıların bilgisine erişme olanağı sunmaktadır.

3.1. Veri Toplama Aracı: Katılımcıların kendi gerçeğliğine ulaşmak hedeflendiği için nitel araştırma yöntemleri içerisinden yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğine başvurulmuştur. Yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme, incelenen konu hakkında katılımcılardan benzer türden bilgiler toplama olanağı sağlaması, görüşmeyi belirli bir odak etrafında sınırlandırması bakımından araştırmacılara kolaylık sağlamakta; aynı zamanda soruların tam yapılandırılmamış olması katılımcılara belirli bir konu hakkındaki deneyimleri ile düşüncelerini aktarma esnekliği sağlamaktadır (Franke ve Wallen, 2009). Araştırma sorularının cevaplarını elde edebilmek için beyaz yakalı yaşam tarzına ilişkin genel sorular pandeminin yaşam tarzına etkisi ve ekonomik krizin yaşam tarzına etkisi temalarını içeren 10 sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış mülakat formu oluşturmuştur.

3.2. Katılımcı profili: Covid – 19 pandemisi öncesinde, sürecinde ve sonrasında beyaz yakalı olarak çalışma deneyimi olan, pandemi sonrasında uzaktan ya da hibrit çalışma modeline geçen, İstanbul’da ve özel sektörde çalışan, en az üniversite mezunu beyaz yakalı profesyoneller araştırmanın katılımcı profilini oluşurmaktadır. Bu profile uyan 11 kadın 4 erkek olmak üzere 15 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaşları 27 ile 42 arasında, iş deneyimleri 5 ile 14 yıl arasında değişmektedir. Yedi katılımcı üniversite mezunuyken beş katılımcı yüksek lisans, iki katılımcı ise doktora mezunudur. Katılımcıların gelir düzeylerine bakıldığında ortalama gelirlerinin 60.000 Türk lirasının üzerinde olduğu görülmektedir. Katılımcı profilindeki cinsiyet dengesizliği katılımcılara kartopu tekniğiyle ulaşılmasından kaynaklanmakta, bu durum ise araştırmanın sınırlılığını oluşurmaktadır. Bununla birlikte araştırma cinsiyete doğrudan odaklanmadığı ve merkezine

beyaz yakalı profesyonel toplumsal pozisyonunun nasıl şekillendiği ve pandemiyle nasıl dönüştüğünü açığa çıkartmayı aldığı için cinsiyete göre oluşabilecek farklılıklar dışarıda bırakılmıştır.

3.3. Veri toplama süreci: İlk beş görüşme tamamlandıktan sonra görüşmeler deşifre edilmiş ve veri analizine başlanmıştır. Verilerin toplanması ve analizinin eş zamanlı olarak yürütülmesi, yalnızca görüşmelerin doyum noktasının değil; aynı zamanda teorik doygunluğun anlaşılmasına fırsat sağlaması açısından önemlidir (Sterni 1980). Katılımcılara kartopu tekniğiyle ulaşılmış, görüşmeler doygunluğa ulaştığında ve araştırmada teorik doygunluk sağlandığında derinlemesine görüşmeler sonlandırılmış ve derinlikli veri analizine geçilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların meslekleri

Katılımcılar	Meslek	Medeni Durum
K 1	Planlama şefi	Bekar
K 2	Uzman kimyager	Bekar
K 3	İnsan kaynakları uzmanı	Bekar
K 4	Akademisyen	Bekar
K 5	Müşteri oluşturma uzman	Bekar
K 6	Endüstriyel tasarımcı	Bekar
K 7	Satış uzmanı	Bekar
K 8	Uzman	Bekar
K 9	İnsan kaynakları uzmanı	Evli
K 10	Editör	Bekar
K 11	İnsan kaynakları uzmanı	Bekar
K 12	Akademisyen	Bekar

K 13	Müşteri ilişkileri uzmanı	Bekar
K 14	Bilgisayar programcısı	Bekar
K 15	Araştırmacı	Evli

3.4. Verilerin analizi: Elde edilen veriler ATLAS.ti nitel veri analiz programı aracılığıyla tematik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizi başlangıç kodların oluşturulmasını içeren açık kodlama, verilerin detaylı irdelenmesi temaların ve alt kodların oluşturulmasını içeren eksenli kodlama, son olarak tüm verilerin değerlendirilmesi ve temel kategorilerin oluşturulmasını içeren seçici kodlama olmak üzere üç aşamadan oluşmuştur. Bu aşamaların tamamlanmasıyla elde edilen kategoriler bulgular kısmında detaylandırılmıştır. Bununla birlikte kelime bulutu analizi tekniği kullanılarak beyaz yakalı profesyonelleri yaşam tarzlarının ortaklaştığı sembolleri görselleştirilmiştir. Bu kapsamda MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılarak, katılımcıların yaşama biçimlerini anlatırken kullandıkları kelimeler arasından en sık tekrar eden, en çok bahsedilen kelimeler seçilerek Şekil 1: Yaşam Tarzı Sembolleri oluşturulmuştur.

4. Gündelik Hayatın Dönüşümü

Bireylerin gündelik hayat organizasyonu, kendilerini tanımlama biçimleri, toplumsal olarak kendilerini yerleştirdikleri konum, yaşam tarzlarıyla bağlantılıdır. Hissetme, davranma, eyleme, tüketme biçimlerinin toplamı olarak yaşam tarzı, Bourdieucu anlamda habitus, aynı zamanda toplumsal gruplar arası hiyerarşinin işareti, yani grupların kendilerini diğer gruplardan ayırtırken başvurduğu göstergelerden biridir. Bourdieu'nun (1984) belirttiği anlamda yaşam tarzı hiyerarşileri, yaşama biçimlerine göre ayrılan bir toplumsal dünya gerektirir. Bu bağlamda, yaşam koşullarının itici güç olduğu beyaz yakalı yaşam

tarzı, tüketim alışkanlıkları, gündelik pratikler, kültürel alanlar, serbest zamanın organizasyonu etrafında örgütlenmekte ve beyaz yakalı dünyasını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, makalenin giriş kısmında vurgulandığı üzere; yaşamın her alanında bükücü bir gücü olan Covid-19 pandemisi hem derinleşen ekonomik krizin hem de pandemiyle gündelik hayatımıza dahil olan hibrit ya da uzaktanlığın etkisiyle, bu dünyanın farklı alanlarını sarsmış, yaşam tarzının yeniden düzenlenmesine neden olmuştur. Bu açıdan kısmi bir kriz olarak adlandırabileceğimiz bu süreç, pandemiyle birlikte krizin salt ekonominin cinsinden değil; toplumsal olanla ilişkilene ve yaşamın genel örgütlenmesiyle ilişki olarak, hayatların tamamına yayılmıştır. Tam da bu noktada neyin kriz olarak yorumlanacağı önemli bir sorudur. Bu araştırmanın bulguları, beyaz yakalı profesyonellerin kendilerini içine yerleştirdikleri beyaz yakalı konumunun pandemiyle birlikte sarsıldığını, beyaz yakalı profesyonellerin bir tür belirsizlik süreciyle karşı karşıya kaldığını, dolayısıyla beyaz yakalı dünyanın kriz halinde olduğuna işaret etmektedir. Diğer yandan bu makalede kriz ve krizin tetiklediği belirsizlik, yalnızca olumsuz deneyimlere gönderme yapmamaktadır; zira pandeminin, yayılmasını mümkün kıldığı uzaktanlık, beyaz yakalının gündelik hayatının organizasyonunda olumlu etkilere de sahiptir.

Gündelik hayatın organizasyonundaki dönüşüme geçmeden önce beyaz yakalı yaşam tarzının sembollerine değinmek, neyin krize girdiğini ve bunun sonucunda hangi pratiklerin dönüştüğünü açığa çıkartmak açısından önemlidir. Beyaz yakalı profesyonellerin yaşam tarzlarının temel gösterenleri, derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular ışığında görselleştirilen Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1: Yaşam Tarzı Sembolleri

Şekil 1'de gösterildiği üzere beyaz yakalılar, belirli semboller üzerinden mikro kozmoslarını tanımlamakta ve gündelik hayat organizasyonlarını, bu sembellere ulaşma, bunları dolaşıma sokma ve gösterme etrafında şekillendirmektedir. Bourdieu (1984; Bourdieu & Wacquant, 1992), alanların genel yasaları olduğunu belirterek; her alanın tutum, beğeni, yargı ve eylemlilikler dayattığını vurgular. Benzer şekilde araştırmmanın bulgularının işaret ettiği üzere; beyaz yakalılık bir alan olarak değerlendirildiğinde, beyaz yakalı dünyasının ortak eylemlilikler ve beğeniler barındırdığı görülmektedir. Örneğin; bir Start Up firmasında çalışan K5, beyaz yakalı yaşam tarzının gösterenlerini kendi deneyimlerinden yola çıkarak şu şekilde özetlemektedir;

“Instagram’da bir tane reels vardı, bir tane kız, beyaz yakalı o da ‘beyaz yakalı olduğum için şu an kahve içiyorum...’ falan diye konuşuyor. Bir beyaz yakalı olduğum için kahvemle güne başlıyorum yani. Hafta içi maksimum 1, en fazla 2 akşam arkadaşım ile kahvede buluşuyorum. Yılda en az 4 defa falan kendi kişisel yurtdışı tatilim oluyor. Yaz tatilimi mutlaka yapıyorum. Akşamları böyle çok şey geçiyor... Tenis ve voleybolu çok seviyorum. Klasik şeyler yani. Beyaz yakalı profiline çok uyuyor olabilirim o yüzden.”

Bununla birlikte, yukarıda vurgulandığı üzere; Covid-19 pandemisiyle birlikte beyaz yakalı dünyasının sarsıldığını ve beyaz yakalıların pandeminin sarsıcı etkisine cevap olarak gündelik pratiklerini yeniden düzenlediklerini, bunun da en temelde yaşam tarzını korumaya yönelik bir girişim olduğunu söylemek mümkündür. İlk olarak, araştırmanın bulguları ışığında, uzaktan/hibrit çalışma modeli ve beyaz yakalı çalışanların gündelik hayat organizasyonları arasındaki ilişkiye ve bu alandaki dönüşüme odaklanılacaktır. Giriş kısmında da vurgulandığı üzere, uzaktan/hibrit çalışma modelinin, Covid-19 pandemisiyle birlikte yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Her ne kadar pandemi öncesinde de uzaktan/hibrit çalışma deneyimi olsa da bu çalışma modelleri şüphesiz ki pandemi döneminde hızla yayılmış, pandemi sonrasında etkisini devam ettirmiş ve araştırmanın bulgularının işaret ettiği gibi; beyaz yakalı çalışanlar için bir kriter haline gelmiştir. Nitekim katılımcıların tamamının “pandemi öncesinde hibrit ya da uzaktan çalışıyor muydunuz?” sorusuna hayır cevap vermiş olması bunun bir göstergesidir. Bu durum, hibrit/uzaktan çalışmanın katılımcılarımız için yeni bir deneyim olduğuna işaret etmektedir.

Çalışma biçiminin değişimi ile gündelik hayat arasındaki ilk ilişki, zaman/mekân organizasyonunun yeniden düzenlenmesiyle bağlantılıdır. Özellikle ofise giderken ve ofisten dönerken harcanan zamanın ortadan kalkması, beyaz yakalı çalışanlara bir esneklik tanımış; böylelikle beyaz yakalıları, gündelik yaşam örüntülerini yeniden organize etme fırsatı bulmuşlardır. Katılımcılar bu durumu, pandemin olumlu etkilerinden biri olarak tanımlamakta ve “istersem evde, istersem bir kafede çalışıyorum”, “gündüz market alışverişine gidip akşam çalışıyorum”, “trafikte kalmadığım için daha az yoruluyorum”, “kendime daha çok zaman ayırabiliyorum” gibi cümleler ile ifade etmektedirler. Özetle pandemiyle belirginleşen çalışma biçimindeki değişimin, beyaz yakalı profesyonellerin gündelik rutinlerinde kırılmaya neden olduğu, zaman/mekân düzenlemesinin aktörler tarafından gerçekleştirilebilir hale gelmesine imkân

tanıldığı söylenebilir. Bu durum, beyaz yakalı yaşam tarzının gerçekleştirilmesi için gerekli serbest zamanı sağlamıştır. Diğer yandan bedenün görünümünün düzenlenmesi, bu görünümün başkalarına sunulması, giyinme, sosyalleşme gibi pratikleri içeren döngünün, yine çalışma biçiminin dönüşmesiyle kırılması, Şekil 1’de yer alan yaşam tarzının ayırıcı sembollerinin gerçekleştirme ve sunulma zeminini sarsmıştır. Katılımcıların belirttiği ayırıcı yaşam biçimlerinin tehdit altına girmesi bir krize neden olmuştur; yaşam tarzının sunulamıyor oluşu bu tehdidin kaynağıdır. Her ne kadar uzaktan çalışmak konforlu olarak tanımlansa da gündelik rutinin gerçekleştirilemiyor ve bununla bağlantılı olarak yaşam tarzının ayırıcı sembollerinin sunulamıyor oluşu, bir kırılmaya neden olmuştur. Örneğin, insan kaynakları uzmanı olarak çalışan K3, bu krizi ve krize yönelik cevabını şu şekilde açıklamıştır:

“2020’de bir önceki işimi bıraktım. Tamamen evden çalışmaya geçti beyaz yaka, ben çok sıkıldım. 4 ay kadar evde kaldım. Çok bilgisayar başında olayım istemiyorum, kalkmalıyım, giyinmeliyim, insanların içinde olmalıyım diye düşünüyorum. Gerçekten sadece evden çalışmaya döndü diye işten ayrıldım. Evden çalışmanın çok avantajı var. Mesaiye 8’de başlamanız bekleniyorsa, 08:15’te bilgisayarın başına geçiyorsunuz ama ev hayatıyla iş aynen devam etmiyor. Evden dışarı çıkmalıyım... Şimdi hibrit çalışma geldi. 3 gün gidiyorsunuz, 2 gün evdesiniz. Ben hibriti tercih ederim.”

K3, uzaktanlığın neden olduğu kırılmaya bir çözüm olarak hibrit çalışma tercihini sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, gündelik hayatın konforlu organizasyonunu mümkün kılmasına rağmen; uzaktanlığın yerine, görelî bir uzaktan çalışmayla karakterize olan hibritin tercih edilmesinin; yaşam tarzıyla ve bu yaşam tarzının ayrıcalıklı sembollerine sahip olmaya devam etmekle bağlantılı olduğuna işaret etmektedir. Şekil 1’de gösterilen katılımcıların tanımladıkları sembollere ulaşım, gündelik hayatın evin dışına taşınmasıyla

Covid-19 Pandemisi Sonrası Dönemde Beyaz Yakalı Profesyonellerin Yaşam Tarzlarının Dönüşümü: Bourdieucu Bir Okuma mümkündür. Bourdieu'nun (1984, 1993) belirttiği haliyle bu girişimin, sembolik sermaye tiplerini elinde bulundurarak ayırıcı yaşam tarzını sürdürmeyle ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda, yaşanan kriz ve belirsizlik, yaşam tarzının sunumuna ilişkindir. Bourdieu (1984), toplumsal konum ile yaşam stilini yansıtan tüketme, beğeni ve eylemliliklerin ilişkisine dikkat çekerek, nihayetinde yaşam tarzı hiyerarşilerinin oluştuğunu vurgulamaktadır. Tüketim nesnelere çoğu, toplumsal değerlerini, toplumsal kullanım biçimleriyle edinir (Bourdieu, 1984). Dolayısıyla katılımcıların yaşam tarzı vurgusu, aynı zamanda başvurdukları göstergelere yükledikleri toplumsal anlamla ilişkilidir. Bu açıdan, pandemiyle yaygınlaşan uzaktanlığın ayırıcı yaşam tarzlarını tehlikeye düşürmesi, göstergelerin hem başkaları tarafından görünemiyor hem de başkaları tarafından da paylaşılabilir olmasıyla açıklanabilir. Örneğin K4, uzaktanlık ile mavi ve beyaz yaka arasındaki mesafenin azalması arasındaki bağı şu şekilde açıklamaktadır:

“Her şey bir kere online’a dönüştü. Bu bence mavi ve beyaz yakalıyı yakınlaştırdı. Birçok şeyin ücreti ortadan yok oldu, yer değiştirme masrafları ortadan kayboldu. Kimsenin tüketime ulaşamadığı bir dönemdeydik. En fazla evimizde yemekler yapabiliyorduk, bu bağlamda bir mavi yakalı ne yapıyorsa ben de onu yapmış oldum. Youtube’dan yoga videoları izliyorum, bir yoga kursuna başvurmak yerine mesela.”

Pandemi döneminde yalnızca çalışma biçiminin değil; kapanmaların etkisiyle hayatın online bir şekilde yaşanır olmasından bahseden K4, bunun pandemi sonrasında da etkisini devam ettirdiğini vurgulamaktadır: “Şimdi de o erişimler bir seçenek olarak var. Bir şeye paramız yetmediğinde veya gidecek zamanımız olmadığıda online olabilir diye düşünüyoruz.” Uzaktan ya da hibritin uygulanması, K4’ün yorumlarından da anlaşılacağı üzere, yalnızca çalışma biçiminin değil; gündelik hayatın dönüşmesiyle de ilişkilidir. Bu bağlamda,

pandemiyle yaygınlaşan uzaktanlık ya da hibrit olma durumunun bir bakıma, her zaman – olasılık dahilindeki – uzaktan olmaya evrildiğini ve pratikler dünyasının bir seçeneği haline geldiğini söylemek mümkündür. Öte yandan bulgularımızın işaret ettiği üzere; bu dönüşüm, beyaz yakalı ‘hissetme’ ve davranma biçimlerini de etkilemiş, profesyoneller beyaz yakalılıkla ilintilendirdikleri yaşam biçiminin pratiklerini gerçekleştirmek için çözümler üretmiştir. Bu süreçte beyaz yakalı ‘hissetme’, katılımcılar tarafından bir ihtiyaç olarak tanımlanmıştır. Örneğin K7, bu hissin bir ihtiyaç olarak nasıl belirdiğini ve çözüm yollarını şu şekilde açıklamıştır:

“Hibrit çalışıyorum, öyle bir konforum var. Bir yerde olmama gerek yok. Müşterilerle telefon üzerinden ilerleyen bir işim var. Kimse bana şu saatte gel demiyor, bu saatte git demiyor. Herkes için çıktısına bakıyor, Avrupa kafası var, Türk Türk yönetilmiyor işimiz. İstedimde evden çalışıyorum. Küçük bir ofisimiz var, çok sıkılırsam, plazaya gideyim, beyaz yakalı gibi davranayım istersem ofise gidiyorum.”

K7'nin eski gündelik rutine kısmi bir geri dönüş olarak yorumlanabilecek bu girişimi, diğer katılımcılar açısından da ortak bir girişim olması açısından önemlidir. Gündelik hayatın organizasyonu, değişen çalışma modelinin sağladığı konforun korunması ve tam da bu konfor nedeniyle ortaya çıkan ayrıcalığını hissetme ihtiyacı oluştuğunda ise pandemi öncesi gündelik rutine geri dönüş söz konusudur. Bu açıdan hibrit çalışma biçimi, yukarıda K3'ün de işaret ettiği gibi, beyaz yakalılığın sembollerine ulaşım potansiyelini barındırması açısından, bir ara form olarak tercih edilmektedir.

Son olarak araştırmanın bulguları, beyaz yakalı yaşam tarzı söz konusu olduğunda, gündelik hayatın organizasyonunda kırılma yaratan diğer bir durumun ise pandemiyle birlikte derinleşen ve pandemi sonrasında etkisini

arttıran ekonomik kriz olduğuna işaret etmektedir. Bourdieucu anlamda belirli bir yaşam tarzını sağlayacak ekonomik sermayenin hacminin azalmasına rağmen yaşam tarzını, dolayısıyla beyaz yakalı dünyanın korunmasına yönelik girişimleri bu bağlamda düşünmek mümkündür. K2'nin "konuşulan ama kimsenin hayatında çok da uygulamadığı" bir şey olarak tanımladığı ekonomik kriz etkisi, yaşam tarzının bileşenleri olan tüketim ve kültürel mallara erişimi kısıtlama potansiyeli taşımaya karşın; beyaz yakalı profesyonellerin yaşam standartlarına bunu yansıtılmaya çalıştığı bir süreç olarak açıklanabilir. K7 ekonomik krizin etkilerinin hissedilmesine karşın yaşam tarzının korunmasına yönelik pratikleri şu şekilde aktarıyor:

"O lanet olası tatile yine de gidiliyor. Kredi çekiliyor, kredi kartına giriliyor, cepten gidiyor, borç alınıyor, o tatil yerlerine gidiyor beyaz yaka, o telefonu yine alıyor, o kıyafeti yine giyiyor. Sürdürebilirlik yok. Avrupa'ya da gidiliyor. Gitmek istesem, öyle bir motivasyonum olsa, borç harç ben de gidecektim, ne yapacaktım? Herkes gidiyor, ben eksik mi kalayım? Beyaz yakanın öyle bir motivasyonu var: herkes yapıyor, ben niye yapamayayım? borç harçla yine yapılıyor. Geri kalmama motivasyonu var, Tabi ki ekonomik durum bu noktaya getirmeyi daha da hızlandırdı."

K7'nin söylemlerinden ve araştırmanın bulgularından yola çıkarak bu yaşam tarzının beyaz yakalı profesyoneller için ortaklaştığını ve belirli pratikler dayattığı; bu ortaklığın "herkes gidiyor, ben eksik mi kalayım" şekilde ifade edildiği söylenebilir. Dolayısıyla ekonomik kriz, beyaz yakalı kozmosta paylaşıldığı düşünülen pratiklere erişimi tehdit etmektedir. Ancak beyaz yakalı profesyoneller, bu dünyanın gerekliliklerini tüketim ve kültürel ürünlere erişim aracılığıyla devam ettirmeye çalışmaktadır. Böylelikle gündelik hayatın organizasyonu kriz yokmuşçasına gerçekleştirilmektedir. Başka bir ifadeyle, çalışmanın bulguları, katılımcıların hala beyaz yakalı dünyanın içine

yerleşebildiklerini hissetmek ve başkalarına da sunabilmek için ihtiyaç duydukları kültürel ve sembolik sermayelerini yeniden üretmeye yöneldiklerine işaret etmektedir.

5. Beyaz Yakalı Mikro Kozmosunun Yeniden İnşası

Araştırmanın bulguları, yukarıda da tartışıldığı gibi, Covid – 19 pandemisinin; çalışma biçiminin değişimiyle ortaya çıkan zaman/mekânın dönüşümünü, bunun gündelik yaşam pratikleri üzerindeki etkisini ve bunlara ek olarak pandeminin yarattığı olumsuz ekonomik koşulları içeren toplumsal sonuçlarının, beyaz yakalı çalışanların, pandemi öncesinde başvurdukları sembolik göstergelerin altını oyduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, araştırma kapsamında, beyaz yakalı olmanın, salt ekonomik koşulların belirlediği bir konumla değil; bununla birlikte, belirli sembolik göstergelere sahip olmak ve bunları sergileyebilme kapasitesine sahip olmayla da ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kapasitenin değişmesi, daralması ya da tehdit altına girişi, beyaz yakalı çalışanların ya yeni oluşan koşullara uyumlanma ya da bu tehdidi ortadan kaldırma girişimlerini ve Bourdieucu anlamda habitusun alışılmış kodlarını yeniden inşa etme refleksini harekete geçirmektedir. Beyaz yakalı olmayı tanımlayan unsurlardaki pandemi kaynaklı değişimler her zaman bir tehdit olarak değil deneyim alanlarının etkilenmesi olarak da ortaya çıkmaktadır. Ancak her iki türlü de beyaz yakalı dünyasındaki bir değişime ve dönüşüme işaret etmektedirler. Dolayısıyla, beyaz yakalı olma hâli, pandeminin etkilerine yeniden uyumlanmayı içeren bir süreci başlatmış görünmektedir.

Kentin beyaz yakalılıkla ilişkilendirilen farklı bölgeleri üzerinden, beyaz yakalının yaşam alanlarının sınırlarının çizildiği ve bir beyaz yakalı kozmosunun, aşağıda yer verilen görüşmecinin kullandığı bir eğretilenlikle, beyaz yakalı fanusunun inşa edildiği dikkat çekmektedir: “Onu da Şişli’de yaşadığım için ya Nişantaşı ya

Kanyon'da buluşuyorum, bir fanusum var yani yaşadığım. Beyaz yakalıların da aslında öyle bir fanusu var yani bence. Bu bölgede yaşayanlar böyle, karşı tarafta yaşayanlar için de Kadıköy olabilir belki.” (K5). Benzer biçimde K7'nin “Kadıköy'de takılmak, üçüncü dalga kahveciler...” ifadelerine, beyaz yakalı çalışanı tanımlamak için başvurması da mekân ve beyaz yakalı mikro kozmosu arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Buradan yola çıkarak kentsel mekanın, farklı toplumsal mekanların beyaz yakalı mikrokozmosunda bir karşılığının olduğunu, Järvinen ve Gundelach'den (2007) yola çıkarak mekanının beyaz yakalı yaşam tarzının ve bu dünyaya ait olmanın sembolik bir göstergesi olarak kurulduğunu söylemek mümkündür.

Kentle benzer biçimde, ofisin, beyaz yakalılar için salt işin gerçekleştirilmesine ilişkin bir anlamı olmadığı; bunun ötesinde, beyaz yakalı habitusunun kurucu öğelerini içeren sembollerin mekânı olduğu ifade edilebilir. Mekanla ilişkili olarak üretilen sembolik anlamlar, aynı zamanda beyaz yakalı çalışanların ayrıcalıklı (en azından öyle olduğu düşünülen) konumlarına eklenmekte ve bu konuları tesis etmektedir. Dolayısıyla mekân, onu tesis eden özellikleriyle, tek başına beyaz yakalının kendi kozmosu içindeki bir sermayeye dönüşmektedir. K5'in ifadeleri, ofis mekanının, beyaz yakalı dünyası içindeki ayırıcı olma özelliğini oldukça çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır:

“Bir ofise bir beyaz yakalı mı taşınacak? Ofise içmimarlar girer, renkler oraya uymalı, beyaz yakalının gireceği mekânın güzel olması gerekiyormuş gibi düşünülür. Youtube'da öyle kanallar vardı. Ofis ziyaretleri yapılan yerler gösterilir, hep böyle fikir olarak oyun mekanları vb. vardır. Mavi yakalının ise sadece bir çay paydosu vardır. Maalesef öyle oturmuş bazı ayrımlar var yani.”

Benzer biçimde, katılımcılardan bazılarının ideal iş yeri mekanına ilişkin olarak, kahve içilecek konforlu alanlara, “trendy” mimariye (K7), pahalı bir kahve

makinesine, ferahlığa ve bol yeşillığe (K5), temiz bir ofise, pırl pırl cama (K9) yaptıkları vurgular, iş yerinin, beyaz yakalı dünyasındaki sembolik sermaye açısından önemli konumuna işaret etmektedir.

Bir önceki bölümde değinildiği gibi; uzaktan çalışma modelinin pandeminin bir sonucu olarak ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı açıktır. Örneğin; hibrit modelde çalışan K4 bu durumu, “Kesinlikle pandemiyle, ondan önce hiç aklıma gelmeyecek bir şeydi” sözleriyle ifade etmektedir. Uzaktan çalışmayı yerleştirmesiyle beraber, Covid – 19 pandemisinin, beyaz yakalı mikro kozmosunun önemli bileşenleri olduğu gözlemlenen kent ve iş yeri mekanları düzleminde, özellikle iş yeri mekanının sembolik anlamlarıyla olan bir mesafelenmeye yönelik etkisi söz konusudur. Örneğin K6, kendisi için çalışma modelinin hibrite evrilmesinin geri dönülmez bir değişiklik olduğunu belirterek ve iş yerinin mekansallığından uzaklaştığının altını çizerek, kendisi de dâhil kimsenin tam zamanlı iş aramadığını ifade etmektedir. Görüşmelerin gerçekleştirildiği zaman diliminde, çalıştığı işinden ayrılmayı düşünen K9 da ayrılma nedeninin ofiste bulunma sıklığı olduğunu ifade ederek, “işlerin böyle yapılabilir olduğunu gördükçe ... remote'lara başvuru sürecini hızlandırdığını” ileri sürmektedir. İş yeri mekansallığının, pandeminin etkisiyle beyaz yakalı dünyasındaki değişiminin diğer bir düzeyini, yine uzaktan çalışmanın sonuçlarından biri olduğu iddia edilebilecek biçimde, ofisin artık çalışma edimiyle olan yakınlığının azalması oluşturmaktadır. Hibrit ya da uzaktan çalışanlar için fiziksel bir ofis bulunsa ve toplantı ve belirli günlerde ofiste bulunma zorunluluğu nedeniyle ofise gidiliyorsa bile çalışma – ofis bağlantısının gevşediği görülmektedir. Ofis artık, çalışılan mekân olarak iş yeri dışı diğer mekanlarla yer değiştirmiş ve daha ziyade sosyalleşme alanı halini almıştır:

“Ofise gittiğimde çalışmıyorum zaten. Çünkü iki onu görüyorsun, kahve içiyorsun, tüm günü lak lakla geçiriyorum, o iş ekstra kalıyor bana. Ofise

gideceksem önden hazırlık yapıyorum yani. Bir araya gelmek tabii önemli, özellikle yeni bir şirkete giriyorsan, ben pandemide iki iş değiştirdim, ilk bir buçuk iki ay düzenli olarak ofise gittim. Hem kendimi göstermek için, benim ifade edebiliyor olmam gerekiyordu kendimi, sonra gitmemeye başladım, birkaç ay sonra, ne zaman gittiğimi hatırlamıyorum. Pandeminin şirketlere iyi geldiğini düşünüyorum. Önceden yoktu böyle bir şey, belli başlı vizyon sahibi şirketlerde vardı uzaktan çalışmak” (K5).

Pandemi ve onun uzaktan çalışmayı yaygınlaştırıcı etkisiyle birlikte, her ne kadar çalışma ve ofis mekânı arasındaki bağ görece çözülsün de ofisin beyaz yakalı olmaya ilişkin sembolik değerinin kimi çalışanlar için hâlâ geçerli olduğu ifade edilebilir. Ofisin sembolik önemi, çalışma biçimi (hibrit/uzaktan/yüz yüze) tercihlerinde açığa çıkmaktadır. Bireyler, ofise gitmenin ve ofiste olmanın beyaz yakalılığa ilişkin sembolik değerine erişmeyle; ofise gitmeyerek bu değere mesafelenme ikircikliğinde kalabilmektedirler. Bu ikirciklik konumda kalmanın kendisi, pandeminin beyaz yakalı çalışanlar dünyası üzerindeki etkisini ve bireylerin bu dünyayı yeniden organize etmek durumunda kaldıklarını göstermektedir. K10'nun konuya ilişkin ifadeleri, bu duruma iyi bir örnek teşkil etmektedir: “hibrit tercih ederim. Zaten evim çok yakın, giyinip gitmiş oluyorum, iyi geliyor bana. Çıkışta bir geziniyorum, o gün dışarıda yemek yiyoruz, diğer türlü evden hiç çıkmıyoruz. Ofise gitmeyi o yüzden seviyorum.”

K10'nun anlatısı, salt ofisin önemine değil; ofise gitme ritüelinin, beyaz yakalı çalışan için sembolik değerine de işaret etmektedir. Bu bağlamda ofis için hazırlanmak, giyinmek ve dışarı çıkmanın altı çizilmektedir. K8, beyaz yakalı mikro kozmosu içinde sembolik bir anlama sahip olan giyinmenin göstergesel önemine işaret ederek, pandeminin beyaz yakalılığa ait kıyafet kodlarında yarattığı dönüşüme göndermede bulunmaktadır. Söz konusu katılımcı, Covid – 19 pandemisinin bu alandaki olumsuz etkisini vurgulayarak, “neredese

yataktan kalktığı kıyafetle gelenler var. Eskiden böyle değildi. Evdekiyle farklı olmalı ... diye düşünüyorum” diyerek, bu durumun kendisinde yarattığı huzursuzluğu şu şekilde ifade etmektedir:

“Yöneticilerimiz de dahil olmak üzere kot t-shirt giymeye başladılar. Bir yöneticiyseniz sıfır yaka tişörtle gelmemelisiniz diye düşünüyorum ama şu anki ortamımız bizim öyle değil. Biraz daha kurumsal bir firmayız ama start up enerjisine dönüşen bir firma gibi olduk diyebilirim. Belki iş dinamiği onu gerektiriyor diyeceğim ama bizim sektör öyle değil aslında. Biz de resmi gözüken bankacılık gibi ağır bir sektördeniz. Şu an ortam öyle değil, farklılaştı birazcık.”

Katılımcıların bu anlatıları, beyaz yakalının cisimleşme deneyimlerinin, beyaz yakalı çalışanlar dünyası içindeki önemine göndermede bulunmaktadır (Zuboff, 1998). K2, bunun önemini, bedenlerinin kurumsal kimliklerin uzantısı haline gelmesi gerektiğine, aksi durumda “kapının biraz dışında kalma” sonucunun doğduğuna işaret ederek aktarmaktadır. Katılımcıların ifadelerine dayanarak; pandeminin, giyinme/kıyafet eğilimleri bağlamında beyaz yakalı kozmosunu dönüştürdüğü ileri sürülebilir. Pandemiyle birlikte, cisimleşmeye ilişkin beyaz yakalılığın kültürel alanında yaşanan dönüşüm, bazı katılımcılar tarafından kolayca kabul edilebiliyorken, bazıları için pandeminin bu alandaki yeniden tanımlayıcı etkisine uyum sağlamak çok da kolay gerçekleşmemektedir. Bu zorluğu, finans sektöründe çalışan K8’in ifadelerinde görebilmekteyiz: “Bankada kumaş pantolon ve kumaş gömlek giymek gerekiyordu ama pandemiyle birlikte kot üstüne sweatshirt ile satış yapan insanlar oluyor. Sweatshirt de giyme mesela, gerek yok. İş yerinde gömlek ve kazakla da durabilirsiniz diye düşünüyorum.”

Görülebildiği gibi, beyaz yakalı çalışanların hem iş yeri hem de kent bağlamında mekanla ilişkilendirme ve cisimleşme deneyimlerinde, pandeminin etkisiyle birlikte

kalıcı denebilecek değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Tüm bu dönüşümler, beyaz yakalı kültürel alanı olarak ifade edilebilecek, beyaz yakalı mikro kozmosunda, pandemiden önceki organizasyondan farklılaşan bir organizasyonun baş vermesine zemin hazırlamıştır. Bu zeminin kurucu unsurunu ise yine Covid – 19 pandemisiyle yaygınlaşan uzaktan çalışma modelinin oluşturduğu görülmektedir.

Beyaz yakalı mikrokozmosu, yaşam tarzının sembollerini barındıran, kendi içinde ortaklaşan ancak bu dünyanın dışıyla da mesafelenmeyi beraberinde getiren; katılımcıların tanımlamasıyla bir ‘fanus’ olarak açıklanabilir. Bu dünyanın pratikler döngüsü, araştırmanın bulgularının işaret ettiği üzere ev, ofis, plaza, sosyalleşme mekanları, tatiller, diğer beyaz yakalılar ile buluşma gibi eylemlilikler etrafında gerçekleşmektedir. Örneğin K11 bu döngüyü “Sabah 9’da ofise girip 6’da çıkan, happy hour yapabilen, öğle yemeğine giden, öğle kahvesini alan standart bir beyaz yakalı gibi bir hayat” şeklinde ifade etmektedir. Pandemiyle birlikte çalışma biçiminin dönüşmesi, aynı zamanda bu döngünün de kırılmasına yol açmaktadır. Özellik kapanma döneminde evle olan ilişkinin değişmesi, pandemi sonrasında hibrit/uzaktan çalışma modeline geçen beyaz yakalı profesyonellerin evde daha çok vakit geçirmesine neden olmuştur. Evle ilişkinin değişmesinin bağlamı, evin hem bir iş mekânı hem de sosyalleşme alanına dönüşmüş olmasıyla ilintilidir. Örneğin; pandemi döneminde ev partileri, evde buluşma, ev etkinlikleri yapmaya yönelen beyaz yakalı profesyoneller pandemi sonrasında, pandemi öncesinde dışarıda gerçekleştirdikleri sosyalleşme aktiviteleri için evin uygun bir mekân olduğunu keşfetmiş ve evi, bir sosyalleşme alanına dönüştürmüştür. Bu açıdan beyaz yakalı mikro kozmosunun mekânsal bağlamda bir daralma yaşadığını söylemek mümkündür. Katılımcılar, bu daralmanın bir diğer nedenin derinleşen ekonomik kriz olduğunun altını çizmektedir. Mannheim (2017:195) yerleşmiş pratikler ile ekonomik sermaye arasında bir ilişki kurarak; bu pratikleri gerçekleştirebilmek için gerekli olan

maddi olanaklardan yoksun olmanın hayal kırıklığının bir kaynağı olduğunu belirtir ve ekler; “Sorunsuzca yürüdüğü ve karşılandığı sürece yerleşik alışkanlıklarımıza ve beklentilerimize, iktisadi ön koşulları hakkında pek fazla düşünmeden zaten elde edilmiş şeyler olarak bakarız. Bunların ayırdına ancak değişen finansal koşullar alışkanlıklarımız ve beklentilerimizi yeni durumla uyumlu hale getirmeye ya da tamamen değiştirmeye zorlandığında gerçekten varırız... Değişen ekonomik koşulların en belirgin tepkisi genellikle belli belirsiz bir huzursuzluk duygusudur.”

6. Sonuç ve Tartışma

Covid – 19 pandemisi, salt kamu sağlığını tehdit eden bir salgın hastalık olmanın ötesinde, ilan edildiği tarihten itibaren toplumsal olanı çeşitli açılarla bölen bir olgu olarak var olmuştur. Her ne kadar artık süregiden bir pandemi olarak tanımlanmıyor olsa da toplumsalın üzerinde bıraktığı etkileri kalıcı olmaya devam etmektedir. Özellikle beyaz yakalı meslek grupları içerisinde ortaya çıkan çalışma biçimindeki değişim, bu kalıcı etkilerin önemli bir tanesini teşkil etmektedir. Makalede tartışıldığı gibi; pandeminin etkisiyle yüz yüze çalışma biçiminin, bir seçenek olarak kalsa bile, uzaktan/hibrit çalışma modeline geçişi, beyaz yakalı çalışanların gündelik yaşam pratiklerini ve mekânla ilişkilendirme biçimlerini değişikliğe uğratmıştır. Pandeminin yarattığı bu durum, salt bir değişim olmanın ötesinde; beyaz yakalılığa ilişkin yerleşik kodların yeniden gözden geçirilmesine ve düzenlenmesine neden olmuştur. Bu kodların toplamının, Bourdieu’nun (1993) belirttiği üzere farklı sermaye tiplerinin birleşiminden oluşan bir habitusun varlığına işaret ettiği ifade edilebilir. Beyaz yakalı çalışanların kendilerini tanımlamak üzere başvurdukları göstergelerin birleştirici bir unsuru olarak işaret edilebilecek habitusun, pandeminin çalışma yaşamı üzerinde bıraktığı izlerden etkilenmiş olduğu görülmektedir. Bu araştırma, bu etkinin sonuçlarını, mekânın anlamı, beyaz yakalının cisimleşme

deneyimleri ve gündelik yaşamın pratiklerinin dönüşümü ve yaşam tarzının inşası bağlamında, farklı düzeylerde ortaya koymaktadır.

Bourdieu (1984) anlamda yaşam stilleri, toplumsal olarak tanımlanmış ve nitelendirilmiş semboller sistemlerine dönüşmüş toplumsal ürünlerdir. Bourdieu (1984) yaşam tarzlarını örneklendirirken seçkinler ve 'avam'lar arasında bir karşıtlık ilişkisi kurarak habitusların karşılıklı ilişkilerine dikkat çeker. Bu açıdan yaşam tarzları, pratikler dünyasının habitusun kalıplarına göre nasıl algılandığı ve sembolleştirildiğiyle ilintilidir. Kültürel etkinlikler, mobilya, ev, araba, kitap, parfüm, giysi, spor gibi tüketim mallarının tamamında bireylerin kendilerini diğerlerinden ayırdığını iddia ettikleri pratikler vardır ve bu pratikler dünyası ayırıcı yaşam tarzlarını inşa eder. Beyaz yakalılar mikrokozmosunu bu bağlamda düşündüğümüzde, araştırmanın bulguları hem toplanan sembolere, yani; tüketim mallarına ve kültürel kaynaklara (örneğin Şekil 1: Yaşam Tarzı Sembolleri) hem de bu pratikler aracılığıyla beyaz yakalıların kendilerini diğerlerinden nasıl ayırdığına işaret etmektedir. Bununla birlikte olağan gündelik hayat akışında bir kırılmaya neden olan pandemi, bu kırılmanın etkilerini pandemi sonrasına da taşımış ve beyaz yakalıların gündelik hayatının yeniden organizasyonunu gerekli kılmıştır. Bu gereklilik, yalnızca kriz anına verilen bir cevap değil, yaşam tarzının ve ayırıcı pozisyonların korunmasına yönelik bir gerekliliktir. Gündelik hayatın kendi olağan akışını dayatması hem bir uyumlanma hem de belirli yatkınlıkların tekrarlanması şeklinde gerçekleşir. Bu açıdan beyaz yakalı profesyonellerin pratikler dünyasında tamamen bir değişiklik yaşanmamış ancak uyumlanmanın bir sonucu olarak bir değiş tokuş gerçekleşmiştir. Bourdieu'nun belirttiği üzere (Bourdieu ve Wacquant, 1992) yaşam tarzının habitusun içinde şekillendiği düşünülürse; beyaz yakalı pratikler dünyasının pandemiyle birlikte yeniden organizasyonun yine habitus etrafında gerçekleştiğini söylemek mümkün hale gelir.

Saha verilerinin gösterdiği gibi; tüm yukarıda aktarılan düzeyler (mekân, beden, yaşam tarzı ve gündelik hayat) beyaz yakalı çalışanların özellikle sembolik, ekonomik ve kültürel sermayelerinin (Bourdieu, 1984;1993) görünür hale geldiği; ayrıca beyaz yakalı kimliğinin sunumunu olanaklı kılan kaynaklar olarak işlerlik göstermektedir (Burger vd., 2015; Goffman, 2004). Zira, sermaye türlerine sahipliğin cinsinden tanımlanabilecek bireysel yaşam koşulları, paylaşılan kültürel bir kimliğin yaşam biçimi üzerinden inşasına aracılık etmektedir (Zablocki & Kanter, 1976). Covid – 19 pandemisinin gerek mekânla ilişkilene (evlere kapanma, kamusal alanın sınırlı kullanımının etkisiyle), gerek çalışma biçiminin değişimi gerekse de ekonomi üzerindeki etkileri, sermaye türleri ve bunların sunum kaynaklarında değişikliklere neden olmuştur. Zira beyaz yakalı bir çalışan olmaya ilişkin olarak bilinen, başvuru ve bireyleri, Bourdieucu anlamda beyaz yakalı olarak toplumsal bir konuma yerleştiren semboller, uzaktan çalışmanın etkisiyle sarsıntıya uğramıştır. Toplumsal varoluşun sembolik kodlarının sarsılması, bunların ortadan kalktığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Ancak yine de gerçekleşen kalıcı değişimler çerçevesinde, uyumlanılması gereken ve yeni unsurlar barındıran bir sembolik düzenin, beyaz yakalı dünyası içinde ortaya çıktığı iddia edilebilir. Pandemiyle birlikte yaygınlaşan uzaktan çalışma modelinin ve yine pandemiyle derinleşen ekonomik krizin etkisiyle, beyaz yakalı olmaya ilişkin olarak sembolik öneme sahip bazı göstergeler (para, mekân ve beden gibi), daha önceki sembolik güçlerinden kayıplar, en iyi ihtimalle de dönüşüm yaşamıştır. Bu kayıplar, bazen bir toplumsal konum, prestij kaybı bazen de salt yeni bir düzenin getirisi olarak karşılanmıştır. Her iki durumda da beyaz yakalı çalışan dünyası, Covid – 19 pandemisinin etkisiyle, bir dönüşümün merkezinde kendini bulmuş ve aktörler tarafından yeniden organize edilmek durumunda kalmıştır.

Covid-19 pandemiyle birlikte beyaz yakalı profesyonellerin yaşam tarzlarındaki dönüşümü Bourdieu'nun kuramsal çerçevesi aracılığıyla açığa çıkartmayı

Covid-19 Pandemisi Sonrası Dönemde Beyaz Yakalı Profesyonellerin Yaşam Tarzlarının Dönüşümü: Bourdieucu Bir Okuma hedefleyen bu araştırmanın sınırlılıklarından biri beyaz yakalı yaşam tarzını genel bir çerçeveden ele alması, bu nedenle toplumsal cinsiyet perspektifini dışarıda bırakmasıdır. Bunun nedeni araştırma soruları çerçevesinde, toplumsal cinsiyetin, cevap aranan araştırma sorularının odaklarından biri olmamasıdır. Bununla birlikte gelecek çalışmalar bu araştırmada sunulan bulguları referans olarak toplumsal cinsiyet, pandemi ve beyaz yakalı yaşam tarzları arasındaki ilişkiye odaklanabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu çalışma kapsamında katılımcılardan bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, B., Mutlu, M. D. (2022). "Muhasebe Mesleğinde Dijital Dönüşüm: Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Çalışma Uygulamaları", İnsan ve

- Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 11(2), 845–864.
<https://doi.org/10.15869/itobiad.971503>
- Adigüzel, M. (2020). “Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37), 191 – 221.
- Akca, M., Küçüköğlü, M. T. (2020). “Covid-19 ve İş yaşamına Etkileri: Evden Çalışma”, Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives, 8(1), 78–81.
<https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Arntz, M.; Yahmed, S. B., Berlingieri, F. (2020). “Working from Home and COVID-19: The Chances and Risks for Gender Gaps”, Intereconomics, 55(6), 381 – 386.
- Baydar, G. 2012. “Evden Çalışanların Gündelik Yaşam Pratikleri”, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 35, 61–78.
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N., Üstün, İ. (2011). Boşuna mı Okuduk? Türkiye’de Beyaz Yakalı İşsizliği, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T., Erdoğan, N. (2011). Cüppenin, Kılıcın ve Kalemin Mahcup Yoksulları: Yeni Kapitalizm, Yeni İşsizlik ve Beyaz Yakalılar. İçinde: *Boşuna mı Okuduk: Türkiye de Beyaz Yakalı İşsizliği*. İletişim Yayınları, 13-44.
- Bora., T. (2011). Herkes işsiz ama seninki farklı”: Türkiye’de beyaz yakalı işsizliğine genel bir bakış. çinde: *Boşuna mı Okuduk: Türkiye de Beyaz Yakalı İşsizliği*. İletişim Yayınları, 49-74.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in Question*. Sage.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

- Bourdieu, P. (2002). *Habitus. İçinde. Habitus: A Sense of Place*, ed. Hillier J and Rooksby E, 27–34, Burlington, VT: Ashgate
- Bourdieu, p., ve Wacquant, L. J. D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity.
- Burger, R., louw, M., pegado, B. B. I. de O., & van der Berg, S. (2014). Understanding consumption patterns of the established and emerging South African black middle class. *Development Southern Africa*, 32(1), 41–56. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2014.976855>
- Cerev, G., Sariipek, D. B., Ayhan, E. E. (2022). “İşgücü Piyasasında Pandemi Sonrası “Yeni Normal”; Hibrit Çalışma ve İş-Yaşam Dengesi”, *İnsan ve İnsan Dergisi*, 10(35), 11–22. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.1189607>
- Clemente-suarez, V. J., navarro - jimenez, E., moreno - Luna, L., Saavedra - Serrano, M. C., Jimenez, M., Simon, J. A., Tornero - Aguilera, J. F. (2021). “The Impact of the COVID - 19 Pandemic on Social, Health, and Economy”, *Sustainability*, 13(6314), 1 - 25.
- Değerli, M. (2023). “New normal for gold and white-collar workers: The hybrid way”, *bmij*, 11(1), 168 – 183. <https://doi.org/10.15295/bmij.v11i1.2194>
- Değirmenci Demirel, S. (2022). “Covid 19 Pandemisiyle Zorunlu Esnek Çalışma ve Teknoloji Eliyle Denetim”, *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(4), 1140–1151. <https://doi.org/10.7456/11204100/016>
- Donthu, N., Gustafsson, A. (2020). “Effects of COVID-19 on business and research”, *Journal of Business Research*, 117, 284–289. doi:10.1016/j.jbusres.2020.06.008
- Ertan, C., Sarılioğlu, Ö. (2022). “Covid – 19 Experiences of Stage Performers: Narratives from Turkey”, *Comparative Sociology*, 21, 395 – 418.

- Fernandes, N. (2020). "Economic Effects of Coronavirus Outbreak (COVID-19) on the World Economy", IESE Business School Working Paper Series. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3557504>.
- Field, J. (2008). Sosyal Sermaye, 2. Basım; İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Galasso, V., foucault, M. (2020). "Working during COVID-19: Cross-country evidence from real-time survey data", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 246, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/34a2c306-en>
- Gezer-Aydın, G. (2021). "İşgücünün prekerleşmesi sürecinde beyaz yakalılar: AVM'de çalışanlar üzerine bir alan araştırması", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(40), 197–219. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.767413>
- Goodell, J. W. (2020). "COVID-19 and finance: Agendas for future research", Finance Research Letters, 35, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101512>.
- Goffman, E. (2004). Günlün Yaşamda Benliğin Sunumu. Metis Yayınevi, İstanbul.
- Janetius, S. T. (2020). "Case Study: Covid19 Pandemic And The Personal Financial Goals For Retirement Savings", EPRA International Journal of Economic and Business Review, 8(8), 44 – 47.
- Järvinen, M., Gundelach, P. (2007). "Teenage Drinking, Symbolic Capital and Distinction", Journal of Youth Studies, 10(1), 55–71. <https://doi.org/10.1080/13676260701196137>.
- Mannheim, K. (2017). Kültür Sosyolojisi. M. Yalçınkaya (çev.). Pinhan Yayıncılık. İstanbul.
- Neely, M. T. (2020). "The Portfolio Ideal Worker: Insecurity and Inequality in the New Economy", Qualitative Sociology, 43: 271 – 296, doi: 10.1007/s11133-020-09444-1.

- Nicola, M., Alsafi, Z., Sohrabi, C., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Iosifidis, C., Agha, M., Agha, R. (2020). "The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review", *International Journal of Surgery*, 78, 185 – 193. <https://doi.org/10.1016/j.ijso.2020.04.018>
- Nurol, B. (2014). "Beyaz Yakalı Emegın Değersizleşmesi", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 76–129. <http://www.sosyolojidernegi.org.tr/dergi>
- Özalp, B., YAMAN, S. (2020). "Beyaz Yakalı Bir Prekaryalaşma Sürecinde Mi?", *Journal of Business Research - Turk*, 12(4), 4396–4412. <https://doi.org/10.20491/isarder.2020.1112>
- Özmen, Z. (2017). *Beyaz yakalı yaşam tarzları*. Ankara: Phoneix Yayınları.
- Sertkaya, B., Baş, S. (2021). "Covid-19 Salgının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Riskler ve Olası Senaryolar", *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21), 147 – 167.
- Yagi, M., Managi, S. (2021). "Global supply constraints from the 2008 and COVID-19 crises", *Economic Analysis and Policy*, 69, 514 – 528. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2021.01.008>.
- Yıldırım, S., Tur, G. (2021). "Covid 19 Salgın Sürecinde Mobbing Sorunu: Evden Çalışan Beyaz Yakalı Üzerine Bir Araştırma", *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 171–186.
- Zablocki, B. D. Kanter R.M. (1976). The differentiation of Life-Styles. *Annual Review of Sociology*. 2: 268-298.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The Covid – 19 pandemic was a phenomenon that not only threatened public health, but also affected society in various ways and some of these effects still continue. The pandemic affected social life, from the way people interacted with each other, to consumption and the way people related to space. Changes in the working model due to the pandemic are one of these impacts. This is

significant, especially for white collar workers since white-collar jobs are more convenient for the remote working model as argued in the relevant literature. As argued in the article, transitions of the working model from face-to-face to remote or hybrid (even as a choice) with the impact of the pandemic has an influence on white-collar workers in terms of everyday life practices and the ways of relating to space. This shouldn't be considered a change, as it requires a review and reorganization of the established codes of white-collar culture.

This article examines how the daily life organizations, lifestyles, and working models of white-collar professionals have been affected by the Covid-19 pandemic which has had profound effects on all areas of social life. It discusses these effects within the framework of Bourdieu's concepts of lifestyle, habitus, and capital types. This article is based on three main questions: (1) "How has the Covid-19 pandemic affected and transformed white-collar working models?", (2) "How has the shift in work patterns due to the pandemic impacted white-collar lifestyles?"

Method

This study is methodologically based on the qualitative research model and the data was obtained through in-depth interviews. In-depth interviews were conducted with 15 white-collar professionals from various sectors who transitioned to a hybrid or remote working model during the pandemic and continued with this arrangement afterward. The in-depth interviews lasted about 2 hours. Data was analyzed using the thematic analysis technique through the ATLAS.ti qualitative data analysis software.

Findings (Results)

The article has two prominent results which were argued under the title of the transformation of everyday life and reorganization of white-collar microcosmos. The main findings of this article are that the working style of white-collar professionals has evolved into a remote or hybrid model, this shift has become a key criterion for white-collar employees, and both the work model and white-collar lifestyles have transformed under the widespread influence of the pandemic. In addition, our findings indicate that, despite enabling a comfortable organization of daily life, the preference for a hybrid model, rather than remote work, is linked to lifestyle and the desire to maintain access to the privileged symbols of this lifestyle. The research findings indicate that, when it comes to the white-collar lifestyle, another factor disrupting the organization of daily life is the economic crisis, which deepened with the pandemic and intensified in its aftermath. Our findings show that white-collar workers define their microcosms through certain symbols and shape their daily life organization

around acquiring, circulating, and displaying these symbols. The white-collar microcosm can be described as a 'bubble,' as participants define it, which contains the symbols of their lifestyle, fostering a shared identity while also creating a distance from the outside world. Also, with the transformation of work modes due to the pandemic, this cycle has also been disrupted, altering the context of the relationship with home. In this respect, it is possible to say that the white-collar microcosm has experienced a spatial constriction. Participants of our research emphasize that another reason for this constriction is the deepening economic crisis.

Conclusion and Discussion

In the Bourdieusian (1984) sense, lifestyles are social products that have transformed into socially defined and characterized systems of symbols. When considering the white-collar microcosm in this context, the research findings reveal both the collected symbols—namely, consumption and cultural goods—and indicate how white-collar workers distinguish themselves from others through these practices. However, the pandemic, which caused a disruption in the ordinary flow of daily life, carried the effects of this disruption into the post-pandemic period, making it necessary for white-collar workers to reorganize their daily lives. The imposition of the ordinary flow of daily life occurs both as an adaptation and as a repetition of certain tendencies. In this sense, there has not been a complete change in the world of practices of white-collar professionals; rather, an exchange has taken place as a result of adaptation. As Bourdieu suggests (Bourdieu and Wacquant, 1992), if we consider that lifestyle is shaped within habitus, it becomes possible to say that the reorganization of the white-collar world of practices in response to the pandemic has once again occurred around habitus.